

e-ISSN: 2630-6417

International Journal of
Social, Humanities and
Administrative Sciences
(JOSHAS JOURNAL)

Vol: 8 Issue: 57
Year: 2022 October
Pp: 1346-1353

Arrival
29 July 2022
Published
25 October 2022

Article ID
64790
Article Serial Number
09

DOI NUMBER
<http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.64790>

How to Cite This Article
Yaman, F. & Cansız, H. I.
(2022). "Türkiye'nin
İhracatında Coğrafi
Bölgelerin Etkinliği", Journal
of Social, Humanities and
Administrative Sciences,
8(57):1346-1353

International Journal of Social,
Humanities and Administrative
Sciences is licensed under a
Creative Commons
Attribution-NonCommercial
4.0 International License.
This journal is an open access,
peer-reviewed international
journal.

Türkiye'nin İhracatında Coğrafi Bölgelerin Etkinliği

The Effectiveness of Geographical Regions in Turkey's Export

Fikret Yaman Halil İbrahim Cansız

Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü, Afyon, Türkiye
Yüksek Lisans Öğrencisi., Afyon Kocatepe Üniversitesi, İşletme ABD, Afyon, Türkiye

ÖZET

Ülkelerin ekonomik anlamda kalkınmaları için dış ticaret büyük önem taşımaktadır. Dış ticareti oluşturan kavramların başında da ihracat gelmektedir. Ülkeler ürünlerini ihracat sayesinde diğer ülkelere pazarlamaktadırlar. İhracatta ülkede yer alan her bir bölgenin ayrı bir payı bulunmaktadır. Ülkemiz coğrafi açıdan yedi bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgeler Akdeniz Bölgesi, Karadeniz Bölgesi, Ege Bölgesi, Marmara Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir. Araştırmaya dahil edilen bu bölgeler gerek benzer olan, gerekse farklı olan ürünleri ihraç etmektedirler. Çalışmada 2017-2021 yılları arasında belirtilen bölgelerde yer alan şehirlerin ihracat rakamlarına yer verilmiştir. İhracat rakamları Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) internet sayfasından alınmıştır. Şehirlerin ihracat rakamları toplamından bölgelerin toplam ihracat rakamlarına ulaşılmış ve bu rakamlar Türkiye'nin son beş yıl içerisindeki ihracat rakamlarına oranlanmıştır. Bunun sonucunda Türkiye'deki coğrafi bölgelerin ülke ihracatındaki etkinlikleri araştırmada ortaya konularak yorumlanmıştır. Elde edilen sonuçlara bakıldığında 2017-2021 yılları arasında Türkiye ihracatının yarısından fazlasını Marmara Bölgesi gerçekleştirmiştir. Marmara Bölgesi'ni Ege Bölgesi ve İç Anadolu Bölgesi takip etmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi ve Karadeniz Bölgesi'nin Türkiye'nin son beş yıldaki ihracatında payı yok denecek kadar azdır. Türkiye'nin her bir bölgesi farklı zenginlikleri bünyesinde barındırmaktadır. İhracatın birkaç bölge ile sınırlı kalmaması, ihracatta yeteri kadar etkin olmayan bölgelerde ihracatı teşvik politikalarının uygulanması gerekliliği çalışma sonucunda öneri olarak yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: İhracat, Bölge, Türkiye

ABSTRACT

Foreign trade has a great place in economical developments of countries. Export also comes to the fore front of the concepts which make up foreign trade. Countries market their products to others through export. In export, every zone in our country has a separate share. Our country is geographically divided into seven regions. These are: Meditterrenian Region, Black Sea Region, Aegean Region, Marmara Region, Inner Anatolian Region, East Anatolian Region, and Southeast Anatolian Region. These regions included in this research export both similar and different products. This study includes export figures of cities which in specified regions in 2017-2021 years. The figures have been taken from the web site of Turkish Statistical Institute (TUIK). The total export figures of the regions were obtained from the sum of the export figures of the cities and these figures were proportionated to export figures of Turkey in the last five years. So, the effectiveness of geographical regions in country export has been put forth and interpreted. Looking at results obtained, more than half of Turkey's export between 2017-2021 years has been realized by Marmara Region. Aegean and Inner Anatolian follow Marmara Region, respectively. The share of the Eastern Anatolia and the Black Sea in Turkey's exports in the last five years is almost negligible. Every region in Turkey contains different fertileness. So, export should not be limited to a few regions and the export incentive policies should be implemented in regions that are not efficient enough. These appear as suggestions for the last of the study.

Keywords: Export, Region, Turkey

1. GİRİŞ

Günümüzde ekonomi ülkeler için en önemli kavramların başında gelmektedir. Ekonomik anlamda bağımsız hareket edebilen ülkelerin gelişmişlik düzeyleri de artmaktadır. Ekonomik anlamda bağımsız olmanın yolu ise dış ticaretten geçmektedir. Dış ticaretin temel taşlarından birisi ihracattır. Ülkeler ihracat sayesinde ekonomik açıdan kalkınırken, bu durum ihracat yapan işletmeler ve kişilere de yansımaktadır.

Ülkelerin ihracatında coğrafi bölgeler önemli bir yere sahiptirler. İhracat bölgeden bölgeye farklılıklar göstermektedir. Bir bölgeden ihraç olan biri ürün diğer bir bölgede olmayabilir ya da ülkenin farklı bölgelerinden farklı ülkelere aynı ürün grupları ihraç edilebilmektedir.

Ülkemiz yedi farklı coğrafi bölgeye sahip ve ürün çeşitliliği açısından son derece zengin bir ülkedir. Çalışmada Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinin 2017-2021 yılları arasında ihracat açısından şehir bazında değerlendirilmesine yer verilmiştir. Son beş yıllık süreçte bölgelerde yer alan şehirlerin yıllık olarak ihracat rakamları Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinden yararlanarak tablolştırılmış ve bölgelerin ihracatlarının ülke ihracatındaki etkinliği ortaya konulmuştur.

2. İHRACAT KAVRAMI

Mevcut olan küreselleşmiş pazarda ihracat, uluslararası pazara girişin en popüler yöntemini temsil etmektedir. Bu nedenle, ihracat performansının nasıl artırılacağına belirlenmesi, politikacılar, işletme yöneticileri ve akademisyenler için kritik öneme sahiptir (Nemkova, Souchon and Hughes, 2012:349). İhracatın artırılmasında da coğrafi açıdan bölgeler, büyük bir öneme sahiptir.

İhracat; malları başka bir ülkede satmak için ülkeden dışarıya göndermektir (Capela,2008:9). İhracat kavramsallaştırılırken yönetimin iç ve dış çevre faktörlerinin etkileşimine verilen stratejik bir cevap olarak ifade edilmiştir. İhracat ya da dış satım denilen kavram, işletmelerin ulusal pazarların dışına çıkararak uluslararası pazarlarda ürünlerini pazarlama çabaları olarak değerlendirilir. Uluslararasılaşmanın ilk aşaması olarak pazarlama literatüründe ihracattan bahsedilmektedir. İhracat işletmeler tarafından dış pazarlara girmekte en çok tercih edilen yöntemlerden biridir (Yücel, 2019: 205-206).

Kalkınmanın en önemli unsurlarından biri olan ihracat, ekonomik büyümenin sürdürülebilir olmasında etkili bir role sahiptir. İhracat rakamlarındaki artış döviz elde etmek suretiyle hem ekonomik kalkınmaya, milli gelirin artması yönüyle de doğrudan kalkınmaya destek olur. Bu nedenle, uluslararası rekabette ihracata yönelik politikalar her zaman için önem arz etmektedir (Sakarya, 2009:118).

Uluslararası ticaretin olmazsa olmazlarından olan ihracat, Merkantilist dönemden itibaren hem işletmeler hem de ekonominin bütünü açısından önemli bir yere sahiptir. Gelişmekte olan ülkeler için ihracatı arttırmak, karlılığı, üretim verimliliğini, rekabet gücünü arttırdığı, kaynakların kullanım kapasitesini geliştirdiği, istihdam sağladığı ve ülkenin ticaret dengesini iyileştirdiği için önemli bir anahtar niteliğindedir (Gameda, 2020: 49).

Ülkemizde 1923-2010 yılları arasında dış ticaret politikaları; Türkiye'nin öncelikleri, uluslararası siyasi ve ekonomik konjonktür ve sanayileşme politikaları doğrultusunda şekillenmiştir (Genç, Oktay ve Alkan, 2012: 499). Son yıllarda Türkiye'de ihracata dayalı olan bir büyüme süreci söz konusudur. Bununla birlikte Türkiye'nin ithalatında da artış gözlemlenmektedir (Akbaş ve Şentürk, 2013:195). Günümüzde ihracatın artırılması tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemiz için de önemli bir konudur. İhracatı arttırmaya yönelik olarak uygulanan politikalara rağmen dış ticaret açığı Türkiye'de kronikleşmiştir. Bu nedenle ihracatın ithalata bağımlılığı ve döviz kuru politikalarındaki etkinlikler sıklıkla tartışılan konuların başında gelmektedir (Yıldırım ve Kesikoğlu, 2012:137).

Küreselleşen dünyada bir ülkenin ekonomik kalkınmasının ihracat performansına bağlı olduğu aşikardır. Bu nedenle günümüz dünyasında ülkeler için dış ticaret büyük bir öneme sahiptir. Yoğun rekabet ortamının yaşandığı uluslararası pazarlarda, ülkeler ihracatın artırılmasına yönelik olarak çeşitli stratejiler belirlemede ve buna göre önlemler almaktadırlar (Atayeter ve Erol, 2011:2). İhracatın rekabeti ve ekonomik büyüme oranını arttırması, rekabet avantajlarından yararlanma olanağı tanınması, iç pazarı dar olan ekonomilere üretim yapma imkanı vermesi ve döviz girdilerindeki artış sonucunda dış borçlardaki döviz baskısını azaltması gibi etkileri bulunmaktadır (Aktaş, 2009: 35-36).

İhracatta başarılı olmak için şu adımlar önemlidir (Darling and Seristö, 2004: 29-30);

- ✓ Pazar fırsatlarını analiz etmek,
- ✓ Ürünün potansiyelini değerlendirmek,
- ✓ Pazara giriş yönteminin oluşturulması,
- ✓ Kesin bir taahhütte bulunmak,
- ✓ Gerekli kaynakları tahsis etmek,
- ✓ Teknik sorunları belirlemek,
- ✓ Stratejik pazarlama planı geliştirmek,
- ✓ Operasyon ekibini organize etmek,
- ✓ Pazarlama stratejisini uygulamak,
- ✓ İşlemleri değerlendirmek ve kontrol etmek.

Bu başarıyı yakalamak için bölgelere, hatta şehirlere büyük görevler düşmektedir. Çünkü ihracatta başarı ülkenin bütününe ilgilendiren, ülke için çeşitli avantajlar sağlayan bir durumdur.

Dış pazarlara açılmanın en kolay yollarından biri olan ihracatta hedef sadece üretilen ürünün yurtdışına satışı olmamalıdır. Bu nedenle giriş yapılan pazara yönelik olarak çeşitli stratejiler geliştirilmeli ve planlar yapılmalıdır

(Kaplan ve Eren, 2014: 2). Uygun kurumsal yapının ve destekleyici ortamın oluşturulması, dış ticaretin büyümesine katkı sağlar. İhracatta sürdürülebilir büyüme ancak elverişli bir yapı ile sağlanabilir (Gopal, 2008: 1).

3. ARAŞTIRMA HAKKINDA BİLGİLER

Araştırmada 2017-2021 yılları arasında Türkiye'nin yedi farklı coğrafi bölgesi olan Akdeniz Bölgesi, Ege Bölgesi, Marmara Bölgesi, Karadeniz Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne ait ihracat verileri incelenmiş ve bölgelerin Türkiye ihracatındaki etkinlikleri ortaya konulmuştur. Veriler, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) internet sayfasından alınmıştır. Bölge verilerine şehirlerin belirtilen yıllardaki ihracatları toplamı sonucu ulaşılmıştır. Bölgelerin toplamdaki ihracat rakamları, ülke genel ihracatına oranlanmış ve her bir bölgenin Türkiye'nin ihracatındaki etkinliği yorumlanmıştır. Literatür incelendiğinde ihracat ve ithalatın nedensellik ilişkisine yönelik araştırmalara rastlanmıştır. İhracat verilerinin şehir ve bölge bazında değerlendirildiği bir çalışma bulunmamaktadır. Bu da yapılan çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

3.1. Veri Analizi

Çalışma kapsamında yer alan Türkiye'nin yedi farklı coğrafi bölgesine ait 2017-2021 yılları arasındaki ihracat verileri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: Akdeniz Bölgesi'ne ait 2017-2021 İhracat Verileri

AKDENİZ BÖLGESİ	2017	2018	2019	2020	2021
Adana	1.836.671	2.017.698	1.947.764	1.869.080	2.543.056
Antalya	1.581.492	1.668.718	1.769.892	1.991.084	2.434.075
Burdur	206.913	201.993	206.446	222.006	296.004
Hatay	2.410.737	2.965.359	3.063.174	2.657.309	4.390.306
Isparta	193.367	198.749	210.895	205.559	290.548
Kahramanmaraş	935.686	978.598	890.749	861.318	1.339.966
Mersin	2.682.629	2.814.211	3.091.336	3.211.201	4.247.690
Osmaniye	163.040	273.180	306.476	204.800	421.190
Toplam	10.010.535	11.118.506	11.486.732	11.222.357	15.962.885

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Foreign-Trade-Statistics-January-2022-45536> (Erişim Tarihi: 23.07.2022).

*Tablodaki rakamlar .000 \$ cinsindedir.

Akdeniz Bölgesi'nde 8 şehir bulunmaktadır. Akdeniz Bölgesi'ndeki şehirlerin 2017-2021 yılları arasında yapmış oldukları ihracata ait rakamlar Tablo 1'de yer almaktadır. Tabloya göre 2017 yılında Akdeniz Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri sırasıyla; 2.682.629.000 \$ ile Mersin, 2.410.737.000 \$ ile Hatay ve 1.836.671.000 \$ ile Adana'dır. 2018 yılında Akdeniz Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri; 2.965.359.000 \$ ile Hatay, 2.814.211.000 \$ ile Mersin ve 2.017.698.000 \$ ile Adana'dır. 2019 yılı verilerine göre Akdeniz Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri, 3.091.336.000 \$ ile Mersin, 3.063.174.000 \$ ile Hatay ve 1.947.764.000 \$ ile Adana'dır. 2020 verilerine göre Akdeniz Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehri 3.211.201.000 \$ ile Mersindir. Mersin'i, 2.657.309.000 \$ ile Hatay takip etmektedir. Üçüncü olarak da 1.991.084.000 \$ ile Antalya yer almaktadır. 2021 yılı Akdeniz şehirleri ihracat verilerine göre yıl içinde en fazla ihracat yapan şehir 4.390.306.000 \$ ile Hatay'dır. Hatay'ı 4.247.690.000 \$ ile Mersin takip etmektedir. Akdeniz Bölgesi'nin, 2021 yılında en fazla ihracat yapan üçüncü şehri ise 2.543.056.000 \$ ile Adana'dır. Beş yıllık toplam ihracat sıralamalarına göre ise, Akdeniz Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehri 16.047.067.000 \$ ile Mersin'dir. Mersin'i 15.486.885.000 \$ ile Hatay takip etmektedir. Akdeniz Bölgesi'nin son beş yılda en fazla ihracat yapan üçüncü şehri ise 10.214.269 \$ ile Adana'dır.

Tablo 2: Ege Bölgesi'ne ait 2017-2021 İhracat Verileri

EGE BÖLGESİ	2017	2018	2019	2020	2021
Afyonkarahisar	339.840	369.665	408.669	374.163	416.636
Aydın	692.652	717.904	746.879	787.597	1.035.800
Denizli	2.742.274	3.063.896	2.883.701	2.867.702	4.214.377
İzmir	10.934.381	12.264.536	12.168.872	11.636.389	14.737.269
Kütahya	216.016	217.305	220.825	234.443	284.600
Manisa	1.971.952	2.269.716	2.438.424	2.276.653	2.869.997
Muğla	448.790	508.257	567.509	613.242	792.941
Uşak	249.737	244.766	253.834	241.619	373.820
Toplam	17.595.642	19.656.045	19.688.713	19.031.808	24.725.440

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Foreign-Trade-Statistics-January-2022-45536> (Erişim Tarihi: 23.07.2022).

*Tablodaki rakamlar .000 \$ cinsindedir.

Ege Bölgesi'nde 8 şehir bulunmaktadır. Ege Bölgesi'ndeki şehirlerin 2017-2021 yılları arasında yaptığı ihracat rakamları Tablo 2'de gösterilmiştir. Tabloya göre 2017 yılında Ege Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri sırasıyla; 10.934.381.000 \$ ile İzmir, 2.742.274.000 \$ ile Denizli ve 1.971.952.000 \$ ile Manisa'dır. 2018 yılında Ege Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri; 12.264.536.000 \$ ile İzmir, 3.063.896.000 \$ ile Denizli ve

2.269.716.000 \$ ile Manisa'dır. 2019 yılı verilerine göre Ege Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri, 12.168.872.000 \$ ile İzmir, 2.883.701.000 \$ ile Denizli ve 2.438.424.000 \$ ile Manisa'dır. 2020 verilerine göre Ege Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehri 11.636.389.000 \$ ile İzmir'dir. İzmir'i, 2.867.702.000 \$ ile Denizli takip etmektedir. Üçüncü sırada 2.276.653.000 \$ ile Manisa yer almaktadır. 2021 yılı, Ege şehirleri ihracat verilerine göre yıl içinde en fazla ihracat yapan şehir 14.737.269.000 \$ ile İzmir'dir. İzmir'i 4.214.377.000 \$ ile Denizli takip etmektedir. Ege Bölgesi'nin, 2021 yılında en fazla ihracat yapan üçüncü şehri ise 2.869.997.000 \$ ile Manisa'dır. Beş yıllık toplam ihracat sıralamalarına göre ise, Ege Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehri 61.741.447.000 \$ ile İzmir'dir. İzmir'i, 15.771.950.000 \$ ile Denizli takip etmektedir. Ege Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan üçüncü şehri ise 11.826.742.000 \$ ile Manisa'dır.

Tablo 3: Doğu Anadolu Bölgesi'ne ait 2017-2021 İhracat Verileri

DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2017	2018	2019	2020	2021
Ağrı	52.047	30.602	36.150	28.503	32.069
Ardahan	2.055	1.315	1.893	3.583	5.349
Bingöl	1.688	971	1.134	2.836	4.831
Bitlis	3.989	6.369	5.379	4.782	8.079
Elazığ	321.291	221.191	209.767	68.399	303.336
Erzincan	10.501	11.244	14.935	20.231	24.306
Erzurum	17.073	15.283	22.362	23.549	26.869
Hakkari	72.050	58.522	44.440	38.204	56.015
Iğdır	106.302	91.360	76.377	86.224	104.539
Kars	361	208	487	1.247	1.248
Malatya	235.780	224.177	278.957	288.864	410.458
Muş	7.260	5.948	1.633	134.865	119.412
Şırnak	567.565	429.143	464.039	642.017	854.816
Tunceli	520	646	229	224	109
Van	44.740	38.797	49.591	25.358	25.337
Toplam	1.443.222	1.135.776	1.207.373	1.368.886	1.976.773

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Foreign-Trade-Statistics-January-2022-45536> (Erişim Tarihi: 23.07.2022).

*Tablodaki rakamlar .000 \$ cinsindedir.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde 15 şehir bulunmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerin 2017-2021 yılları arasında yaptığı ihracat rakamları Tablo 3'te gösterilmiştir. Tabloya göre 2017 yılında Doğu Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri sırasıyla; 567.565.000 \$ ile Şırnak, 321.291.000 \$ ile Elazığ ve 235.780.000 \$ ile Malatya'dır. 2018 yılında Doğu Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri; 429.143.000 \$ ile Şırnak, 224.177.000 \$ ile Malatya ve 221.191.000 \$ ile Elazığ'dır. 2019 yılı verilerine göre Doğu Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri sırasıyla; 464.039.000 \$ ile Şırnak, 278.957.000 \$ ile Malatya ve 209.767.000 \$ ile Elazığ'dır. 2020 verilerine göre Doğu Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehri 642.017.000 \$ ile Şırnak'tır. Şırnak'ı, 288.864.000 \$ ihracat ile Malatya takip etmektedir. Üçüncü olarak da 134.865.000 \$ ile Muş yer almaktadır. 2021 yılı, Doğu Anadolu şehirleri ihracat verilerine göre yıl içinde en fazla ihracat yapan şehir 854.816.000 \$ ile Şırnak'tır. Şırnak'ı 410.458.000 \$ ile Malatya takip etmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi'nin, 2021 yılında en fazla ihracat yapan üçüncü şehri ise 303.336.000 \$ ile Elazığ'dır. Beş yıllık toplam ihracat sıralamalarına göre ise, Doğu Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehri 2.957.580.000 \$ ile Şırnak'tır. Şırnak'ı, 1.438.236.000 \$ ile Malatya takip etmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan üçüncü şehri ise 1.123.984.000 \$ ile Elazığ'dır.

Tablo 4: Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ne ait 2017-2021 İhracat Verileri

GÜNEY DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2017	2018	2019	2020	2021
Adıyaman	137.788	85.269	67.278	68.957	75.937
Batman	47.867	44.443	35.728	36.852	58.938
Diyarbakır	198.064	212.778	218.852	255.134	393.202
Gaziantep	6.990.184	7.208.951	7.811.872	8.164.823	10.284.899
Kilis	86.940	94.543	71.293	68.211	114.601
Mardin	982.816	905.276	832.736	957.761	1.003.606
Siirt	27.990	19.762	39.485	75.151	85.613
Şanlıurfa	143.509	150.115	153.873	153.412	206.444
Toplam	8.615.158	8.721.137	9.231.117	9.780.301	12.223.240

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Foreign-Trade-Statistics-January-2022-45536> (Erişim Tarihi: 23.07.2022).

*Tablodaki rakamlar .000 \$ cinsindedir.

Güney Doğu Anadolu Bölgesinde 8 şehir bulunmaktadır. Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerin 2017-2021 yılları arasında yaptığı ihracat rakamları Tablo 4'te gösterilmiştir. Tabloya göre 2017 yılında Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri sırasıyla; 6.990.184.000 \$ ile Gaziantep, 982.816.000 \$ ile Mardin ve 198.064.000 \$ ile Diyarbakır'dır. 2018 yılında Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri;

7.208.951.000 \$ ile Gaziantep, 905.276.000 \$ ile Mardin ve 212.778.000 \$ ile Diyarbakır'dır. 2019 yılı verilerine göre Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri, 7.811.872.000 \$ ile Gaziantep, 832.736.000 \$ ile Mardin ve 218.852.000 \$ ile Diyarbakır'dır. 2020 verilerine göre Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehri 8.164.823.000 \$ ile Gaziantep'tir. Gaziantep'i 957.761.000 \$'lık ihracat ile Mardin takip etmektedir. Üçüncü sırada ise 255.134.000 \$ ile Diyarbakır yer almaktadır. 2021 yılı, Güney Doğu Anadolu şehirleri ihracat verilerine göre yıl içinde en fazla ihracat yapan şehir 10.284.899.000 \$ ile Gaziantep'tir. Gaziantep'i 1.003.606.000 \$ ile Mardin takip etmektedir. Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nin, 2021 yılında en fazla ihracat yapan üçüncü şehri ise 393.202.000 \$ ile Diyarbakır'dır. Beş yıllık toplam ihracat sıralamalarına göre ise, Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehri 40.460.729.000 \$ ile Gaziantep'tir. Gaziantep'i, 4.682.195.000 \$ ile Mardin takip etmektedir. Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan üçüncü şehri ise 1.278.030 \$ ile Diyarbakır'dır.

Tablo 5: İç Anadolu Bölgesi'ne ait 2017-2021 İhracat Verileri

İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2017	2018	2019	2020	2021
Aksaray	99.344	113.748	119.092	112.029	171.447
Ankara	6.930.439	7.827.802	8.464.471	7.960.466	9.496.357
Çankırı	148.618	183.927	250.693	232.222	268.867
Eskişehir	896.696	1.048.551	1.134.818	927.531	1.169.729
Karaman	318.170	301.870	266.526	257.227	278.385
Kayseri	1.876.654	2.362.967	2.496.210	2.625.611	3.608.960
Kırıkkale	10.472	11.124	12.731	11.037	14.473
Kırşehir	189.169	225.213	222.932	203.441	311.321
Konya	1.548.956	1.782.997	1.990.513	2.167.074	3.020.822
Nevşehir	61.227	54.539	69.545	51.085	85.560
Niğde	61.202	59.106	58.414	62.899	78.415
Sivas	93.109	96.098	92.752	92.246	83.970
Yozgat	11.952	9.522	13.499	15.284	18.485
Toplam	12.246.008	14.077.464	15.192.196	14.718.152	18.606.791

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Foreign-Trade-Statistics-January-2022-45536> (Erişim Tarihi: 23.07.2022).

*Tablodaki rakamlar .000 \$ cinsindedir.

İç Anadolu Bölgesinde 13 şehir bulunmaktadır. İç Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerin 2017-2021 yılları arasında yaptığı ihracat rakamları Tablo 5'te gösterilmiştir. Tabloya göre 2017 yılında İç Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri sırasıyla; 6.930.439.000 \$ ile Ankara, 1.876.654.000 \$ ile Kayseri ve 1.548.956.000 \$ ile Konya'dır. 2018 yılında İç Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri; 7.827.802.000 \$ ile Ankara, 2.362.967.000 \$ ile Kayseri ve 1.782.997.000 \$ ile Konya'dır. 2019 yılı verilerine göre İç Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri, 8.464.471.000 \$ ile Ankara, 2.496.210.000 \$ ile Kayseri ve 1.990.513.000 \$ ile Konya'dır. 2020 verilerine göre İç Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehri 7.960.466.000 \$ ile Ankara'dır. Ankara'yı, 2.625.611.000 \$ ihracat ile Kayseri takip etmektedir. Üçüncü sırada ise 2.167.074.000 \$ ile Konya yer almaktadır. 2021 yılı, İç Anadolu Bölgesi'nin şehirleri arasında ihracat verilerine göre yıl içinde en fazla ihracat yapan şehir 9.496.357.000 \$ ile Ankara'dır. Ankara'yı 3.608.960.000 \$ ile Kayseri takip etmektedir. İç Anadolu Bölgesi'nin, 2021 yılında en fazla ihracat yapan üçüncü şehri ise 3.020.822.000 \$ ile Konya'dır. Beş yıllık toplam ihracat sıralamalarına göre ise, İç Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehri 40.679.535.000 \$ ile Ankara'dır. Ankara'yı 12.970.402.000 \$ ile Kayseri takip etmektedir. İç Anadolu Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan üçüncü şehri ise 10.510.362.000 \$ ile Konya'dır.

Tablo 6: Karadeniz Bölgesi'ne ait 2017-2021 İhracat Verileri

KARADENİZ BÖLGESİ	2017	2018	2019	2020	2021
Amasya	93.050	109.959	114.220	94.626	124.370
Artvin	52.924	52.693	48.809	55.439	55.507
Bartın	19.646	33.585	29.025	25.731	389.804
Bayburt	117	1.227	485	7	54
Bolu	141.110	144.544	122.652	111.133	164.978
Çorum	171.714	714.557	1.539.823	909.396	2.633.965
Düzce	107.650	109.025	184.610	225.596	285.783
Giresun	153.803	149.693	229.184	259.960	352.927
Gümüşhane	51.258	34.226	49.532	38.076	65.908
Karabük	325.786	367.166	382.771	414.947	382.806
Kastamonu	92.534	124.748	94.494	302.499	385.375
Ordu	225.273	204.168	245.986	235.233	289.513
Rize	160.852	151.009	169.351	165.692	208.276
Samsun	461.934	642.185	730.349	744.444	1.305.257
Sinop	19.586	28.624	30.225	29.981	34.353
Tokat	18.034	19.318	18.817	30.192	35.106
Trabzon	1.200.923	1.064.045	1.164.033	1.057.607	1.185.256
Zonguldak	313.874	471.771	404.698	408.974	790.478
Toplam	3.610.068	4.422.543	5.559.064	5.009.513	8.689.716

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Foreign-Trade-Statistics-January-2022-45536> (Erişim Tarihi: 23.07.2022).

*Tablodaki rakamlar .000 \$ cinsindedir.

Karadeniz Bölgesi'nde 18 şehir bulunmaktadır. Karadeniz Bölgesi'ndeki şehirlerin 2017-2021 yılları arasında yaptığı ihracat rakamları Tablo 6'da gösterilmiştir. Tabloya göre 2017 yılında Karadeniz Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri sırasıyla; 1.200.923.000 \$ ile Trabzon, 461.934.000 \$ ile Samsun ve 325.786.000 \$ ile Karabük'tür. 2018 yılında Karadeniz Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri; 1.064.045.000 \$ ile Trabzon, 714.557.000 \$ ile Çorum ve 642.185.000 \$ ile Samsun'dur. 2019 yılı verilerine göre Karadeniz Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri, 1.539.823.000 \$ ile Çorum, 1.164.033.000 \$ ile Trabzon ve 730.349.000 \$ ile Samsun'dur. 2020 verilerine göre Karadeniz Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehri 1.057.607.000 \$ ile Trabzon'dur. Trabzon'u 909.396.000 \$ ihracat ile Çorum takip etmektedir. Üçüncü olarak ise 744.444.000 \$ ile Samsun yer almaktadır. 2021 yılı, Karadeniz Bölgesi şehirleri içerisinde ihracat verilerine göre yıl içinde en fazla ihracat yapan şehir 2.633.965.000 \$ ile Çorum'dur. Çorum'u 1.305.257.000 \$ ile Samsun takip etmektedir. Karadeniz Bölgesi'nin, 2021 yılında en fazla ihracat yapan üçüncü ili ise 1.185.256.000 \$ ile Trabzon'dur. Beş yıllık toplam ihracat sıralamalarına göre ise, Karadeniz Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehri 5.969.455.000 \$ ile Çorum'dur. Çorum'u, 5.671.864.000 \$ ile Trabzon takip etmektedir. Karadeniz Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan üçüncü şehri ise 3.884.169.000 \$ ile Samsun'dur.

Tablo 7: Marmara Bölgesi'ne ait 2017-2021 İhracat Verileri

MARMARA BÖLGESİ	2017	2018	2019	2020	2021
Balıkesir	533.760	598.754	579.246	601.312	765.927
Bilecik	96.923	101.366	89.502	109.618	131.179
Bursa	11.066.414	11.716.921	10.898.036	9.553.588	11.647.717
Çanakkale	124.917	152.911	169.681	147.031	198.449
Edirne	42.166	51.762	60.057	68.399	82.895
İstanbul	83.448.092	88.203.471	88.827.640	82.815.389	108.666.008
Kırklareli	164.326	175.743	188.102	193.095	188.102
Kocaeli	8.134.520	9.035.750	9.917.083	7.728.329	12.271.836
Sakarya	5.364.278	5.735.632	5.351.062	4.624.192	5.325.110
Tekirdağ	1.616.206	1.913.609	1.948.239	1.953.247	2.745.656
Yalova	380.152	310.864	438.857	533.549	927.931
Toplam	110.971.754	117.996.783	118.467.505	108.327.749	142.950.810

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Foreign-Trade-Statistics-January-2022-45536> (Erişim Tarihi: 23.07.2022).

*Tablodaki rakamlar .000 \$ cinsindedir.

Marmara Bölgesinde 11 şehir bulunmaktadır. Marmara Bölgesi'ndeki şehirlerin 2017-2021 yılları arasında yaptığı ihracat rakamları Tablo 7'de gösterilmiştir. Tabloya göre 2017 yılında Marmara Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri sırasıyla; 83.448.092.000 \$ ile İstanbul, 11.066.414.000 \$ ile Bursa ve 8.134.520.000 \$ ile Kocaeli'dir. 2018 yılında Marmara Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri; 88.203.471.000 \$ ile İstanbul, 11.716.921.000 \$ ile Bursa ve 9.035.750.000 \$ ile Kocaeli'dir. 2019 yılı verilerine göre Marmara Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehirleri, 88.827.640.000 \$ ile İstanbul, 10.898.036.000 \$ ile Bursa ve 9.917.083.000 \$ ile Kocaeli'dir. 2020 verilerine göre Marmara Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehri 82.815.389.000 \$ ile İstanbul'dur. İstanbul'u, 9.553.588.000 \$ ihracat ile Bursa takip etmektedir. Üçüncü sırada ise 7.728.329.000 \$ ile Kocaeli yer almaktadır. 2021 yılı, Marmara Bölgesi ihracat verilerine göre yıl içinde en fazla ihracat yapan şehir 108.666.008.000 \$ ile

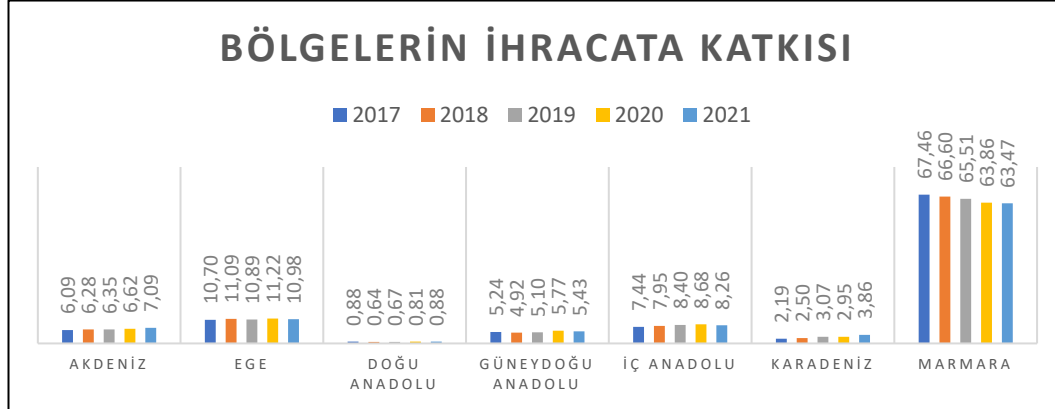
İstanbul'dur. İstanbul'u 12.271.836.000 \$ ile Kocaeli takip etmektedir. Marmara Bölgesi'nin, 2021 yılında en fazla ihracat yapan üçüncü şehri ise 11.647.717.000 \$ ile Bursa'dır. Beş yıllık toplam ihracat sıralamalarına göre ise, Marmara Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan şehri 451.960.600.000 \$ ile İstanbul'dur. İstanbul'u, 54.882.676.000 \$ ile Bursa takip etmektedir. Marmara Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan üçüncü şehri ise 47.087.518.000 \$ ile Kocaeli'dir.

Tablo 8. 2017-2021 yılları arasında Türkiye'nin ihracat rakamları

2017	2018	2019	2020	2021
164.494.619.000	177.168.756.000	180.832.722.000	169.637.755.000	225.214.458.000

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Foreign-Trade-Statistics-January-2022-45536> (Erişim Tarihi: 23.07.2022)

Tablo 8'de Türkiye'nin 2017-2021 yılları arasındaki ihracat rakamları yer almaktadır. Türkiye 2017 yılında 164.494.619.000 \$, 2018 yılında 177.168.756.000 \$, 2019 yılında 180.832.722.000 \$, 2020 yılında 169.637.755.000 \$ ve 2021 yılında 225.214.458.000 \$'lık ihracat gerçekleştirmiştir.

Şekil 1. 2017-2021 yılları arasında Türkiye'nin ihracatında coğrafi bölgelerin oranları

*Yazarlar tarafından TÜİK verileri doğrultusunda aşağıda belirtilen şekilde oluşturulmuştur.

Şekil 1'de Türkiye'deki coğrafi bölgelerin ülke ihracatına 2017-2021 yılları arasındaki katkısı yer almaktadır. Rakamlar TÜİK'in internet adresinden alınarak oranlar, bölgelerin ait olduğu yıldaki ihracat rakamının Türkiye ihracat rakamına oranlanması sonucunda bulunmuştur. Belirtilen yıllar içerisinde ihracata en fazla katkı sağlayan bölge Marmara Bölgesi'dir. Marmara Bölgesi'ni Ege Bölgesi ve İç Anadolu Bölgesi takip etmektedir. Son beş yıllık dönemde ihracata en az katkı sağlayan bölge ise Doğu Anadolu Bölgesi olmuştur. Türkiye ihracatının 2017 yılında %67,46'sını, 2018 yılında %66,60'ını, 2019 yılında %65,51'ini, 2020 yılında %63,86'sını ve 2021 yılında %63,47'sini Marmara Bölgesi karşılamıştır. Ege Bölgesi Türkiye'nin ihracatında etkili olan ikinci bölgedir. Ege Bölgesi 2017 yılında Türkiye'nin ihracatının %10,70'ini, 2018 yılında %11,09'unu, 2019 yılında %10,89'unu, 2020 yılında %11,22'sini ve 2021 yılında %10,98'ini karşılamıştır. Ülkemizin ihracatında etkili olan üçüncü coğrafi bölge İç Anadolu Bölgesi'dir. İç Anadolu Bölgesi sırasıyla 2017 yılında %7,44, 2018 yılında %7,95, 2019 yılında %8,40, 2020 yılında %8,68 ve 2021 yılında %8,26 oranında Türkiye'nin ihracatını karşılamıştır. Coğrafi bölgeler açısından ülkemizin son beş yıllık ihracatında Akdeniz Bölgesi 4.sırada katkı veren bölgedir. Akdeniz Bölgesi 2017 yılında %6,09, 2018 yılında %6,28, 2019 yılında %6,35, 2020 yılında %6,62 ve 2021 yılında %7,09 oranında Türkiye'nin ihracatında pay sahibidir. Belirtilen yıllar arasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi ülke ihracatına katkı sağlayan 5.bölge konumundadır. Bölge, 2017 yılında %5,24, 2018 yılında %4,92, 2019 yılında %5,10, 2020 yılında %5,77 ve 2021 yılında %5,43 oranında ihracatta pay sahibidir. Karadeniz Bölgesi 2017 yılında %2,19, 2018 yılında %2,50, 2019 yılında %3,07, 2020 yılında %2,95 ve 2021 yılında %3,86 oranında ihracatta pay sahibi olan bölgeler arasında 6.sıradadır. Ülke ihracatına en az katkı sağlayan bölge olan Doğu Anadolu Bölgesi'nin 2017 yılında %0,88, 2018 yılında %0,64, 2019 yılında %0,67, 2020 yılında %0,81 ve 2021 yılında %0,88 oranında ihracata katkısı bulunmaktadır.

4. SONUÇ

Uluslararası ticaretin temelini oluşturan kavramların başında ihracat gelmektedir. İhracat bulunulan coğrafyaya ekonomik katkı başta olmak üzere birçok katkı sağlamaktadır. Ülkelerde şehirler ve bölgeler ihracatın şekillenmesinde etkili rol oynamaktadırlar.

Çalışmada Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesi olan, Akdeniz Bölgesi, Karadeniz Bölgesi, Ege Bölgesi, Marmara Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi şehirlerinin 2017-2021 yılları arasındaki ihracat rakamlarına yer verilmiş, şehirlerin toplamından bölge ihracat rakamlarına ulaşılmış ve bu rakamların ülke ihracatında etkinliği değerlendirilmiştir.

Genel anlamda Türkiye'nin ihracat rakamlarına bakıldığında ihracatın yıllar itibarıyla artış gösterdiği söylenebilir. Fakat 2020 yılında ihracatta bir azalma olduğu dikkati çekmektedir. Bunun nedeni dünya genelinde ticari hayatı olumsuz etkileyen pandemi koşullarıdır. 2021 ihracat verilerine bakıldığında ise Türkiye'nin bu olumsuzluğu hızlı bir biçimde atlattığı sonucuna ulaşılabilir.

Bölgeler açısından Türkiye ihracatı değerlendirildiğinde ise; Marmara Bölgesi'nin ülke ihracatındaki payı çok büyüktür. Özellikle İstanbul Türkiye'nin ihracatının kalbi durumundadır. Bilim insanları tarafından sıklıkla dile getirilen olası İstanbul depremi düşünüldüğünde ülke ihracatının bir il ya da bir bölgeye bağlı kalması beklenen senaryonun gerçekleşmesi durumunda ihracat açısından çok ciddi sıkıntılar doğuracaktır. Marmara Bölgesi'ni ihracatta Ege Bölgesi ve İç Anadolu Bölgesi takip etse de diğer bölgelerin ihracat açısından istenilen düzeyde olmadıkları görülmektedir. Özellikle Doğu Anadolu Bölgesi'nin ihracat anlamında ülkemize katkısı yok denecek kadar azdır. Sonuç olarak ülke ihracat rakamları artmasına rağmen Türkiye'nin ihracatı birkaç bölge ile sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle bölgeler bazında ihracatı arttırmaya yönelik teşvikler arttırılmalı, bölgede faaliyet gösteren işletmeler ihracat konusunda bilgilendirilmeli ve ihracat bilinci oluşturmaya yönelik programlar arttırılmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Akbaş, Y.E. & Şentürk, M. (2013). Türkiye'nin İthalat ve İhracat Bağımlılığı: Seçilmiş Ülke Örnekleri Üzerine Ampirik Bir Uygulama, *Ege Akademik Bakış*, 13(2), ss.195-208.
2. Aktaş, C. (2009). Türkiye'nin İhracat, İthalat ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik Analizi, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 18(2), ss.35-47.
3. Atayeter, C. & Erol, A. (2011). Türkiye'de Uygulanmakta Olan İhracat Teşvikleri, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1(1), ss.1-26.
4. Capela, J.J. (2008). *Import/Export for Dummies*, Wiley Publishing, İndiana.
5. Darling, J.R. & Seristö, H.T. (2004). Key Steps for Success in Export Markets, *European Business Review*, 16(1), pp.28-43.
6. Gameda, A.B. (2020). Export Trade Incentive Schemes Nexus Export Performance in Ethiopia, *International Journal of African and Asian Studies*, 68, pp.49-55.
7. Genç, A., Oktay, E. & Alkan, Ö. (2012). İhracatın İthalatı Karşılama Oranlarının Parçalı Regresyonlarla Modellenmesi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), ss.497-511.
8. Gopal, C.R. (2008). *Export Import Procedures Documentation and Logistics*, NewAge International Ltd.Publishers, New Delhi.
9. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Foreign-Trade-Statistics-January-2022-45536> erişim tarihi 23.07.2022
10. Kaplan, M. & Eren, S.S. (2014). Firmanın İhracat Yetkinliklerinin İhracat Performansına Etkisi, *Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi*, 29(2), ss.1-31.
11. Nemkova, E., Souchon, A.L. & Hughes, P. (2012). Export Decision-Making Orientation: An Exploratory Study, *International Marketing Review*, 29(4), pp.349-378.
12. Sakarya, Ş. (2009). İhracat Yapan İşletmelerin Finansman Kaynaklarının Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.42, ss.117-134.
13. Yıldırım, E. & Kesikoğlu, F. (2012). İthalat-İhracat-Döviz Kuru Bağımlılığı: Bootstrap ile Düzeltilmiş Nedensellik Testi Uygulaması, *Ege Akademik Bakış*, 12(2), ss.137-148.
14. Yücel, A. (2019). İhracat Pazarlaması Stratejileri ile Firma Performansı İlişkisi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), ss.205-225.